

Секція 1 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.244:339.722

Л.М. Янчева, канд. екон. наук

О.В. Топоркова, канд. екон. наук

А.В. Янчев, канд. екон. наук

КРЕДИТНА ЛІНІЯ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ ТА ЇЇ ОБЛІК

Визначено порядок надання (розміщення) банком коштів шляхом відкриття клієнтові кредитної лінії, тобто висновком угоди (договору) про максимальну суму кредиту, що клієнт-позичальник може використати протягом обумовленого строку за умов дотримання певних умов угоди. Розглянуто порядок відображення в обліку цих операцій на прикладі міжбанківської кредитної лінії в іноземній валюті.

Определен порядок предоставления (размещения) банком средств путем открытия клиенту кредитной линии, т.е. заключением соглашения (договора) о максимальной сумме кредита, которую клиент-заемщик может использовать в течение обусловленного срока и при соблюдении определенных условий соглашения. Рассмотрен порядок отражения в учете этих операций на примере межбанковской кредитной линии в иностранной валюте.

The order of granting (placing) by bank of means by opening to the client of the demand line of credit, i.e. agreement undertaking (contract) on the maximum sum of the credit which the client-borrower can use within a given period and at observance of certain conditions of the agreement is defined. The reflexion order in the account of these operations on an example of the interbank demand line of credit in a foreign currency is considered.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У господарській практиці організації використовують кошти й роблять угоди не тільки в національній валюті, але й у різних іноземних валютах. Питання обліку кредитних операцій в іноземній валюті є дуже актуальним, особливо на сьогоднішній день. Найпоширенішою формою залучення коштів є одержання банківського кредиту за кредитним договором. Кредит є невід'ємним елементом товарно-грошових відносин. В умовах світової фінансової кризи, банківський кредит є важливим джерелом позикових коштів для підприємства. На даному етапі все більша роль приділяється кредиту, що здатний розв'язати проблему неплатежів і недостачі

оборотних коштів у підприємств, підготувати ресурси для підйому виробництва. Від правильності й вірогідності обліку кредитів залежить знання керівництвом підприємства їхніх обсягів і структури, дозволяє приймати правильні рішення по зміні даних характеристик, дозволяє аналізувати рентабельність отриманих коштів і т.д. Достовірний облік дозволять надалі вибрати найбільш зручний і вигідний для підприємства вид одержання додаткових коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду питань, що стосуються порядку відкриття клієнтові кредитної лінії та бухгалтерського обліку кредитних операцій присвячено низку праць вітчизняних вчених-економістів: Н. Белова, А. Задорожного, В. Завгороднього, І. Кіян. Недостатнє висвітлення питань, що стосується узагальнення, систематизації обліку та аналізу кредитних операцій в іноземній валюті, зумовило до написання даної статті.

Мета та завдання статті. Здійснити порядок надання (розміщення) банком коштів шляхом відкриття клієнтові кредитної лінії та порядок бухгалтерського обліку кредитних операцій у банку кредитори, віддача траншу, а також особливості обліку простроченої заборгованості по зміні валюти зобов'язань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитні лінії, відкриті клієнтам в іноземній валюті, наприклад, в американських доларах, враховуються на тих же позабалансових рахунках, що й кредитні лінії, відкриті у валюті України. Відкриття банком-кредитором банку-позичальникові кредитної лінії в іноземній валюті пропонуємо відображати на позабалансових рахунках у такий спосіб:

Д-т рах. "Відкриті кредитні лінії по наданню кредитів" – за особовим рахунком договору з банком – позичальником.

К-т рах. "Рахунок для кореспонденції з активними рахунками при подвійному записі" – на суму відкритої кредитної лінії в інвалюті й гривневому еквіваленті за курсом НБУ на дату її відкриття.

Рахунок "Відкриті кредитні лінії по наданню кредитів" – активний, на ньому враховується сам факт укладання договору (угоди) про відкриття кредитної лінії конкретному банку в певній сумі, у певній валюті, на певний строк. Але він відображає величину зобов'язань банку – кредитора, які виникли у зв'язку з укладанням договору, от чому цей рахунок повинен бути, на наш погляд, пасивним. Про це свідчить і той факт, що залишок по цьому позабалансовому рахунку, нарівні із зобов'язаннями банку за виданими їм гарантіями (частина пасивного рахунку), бере участь у розрахунку нормативу достатності капіталу банку. Дійсно, адже ті фінансові інструменти які за балансом були зобов'язаннями банку, будучи виконаними, стають на балансі – його ви-

могами, тобто відображаються на активних балансових рахунках (позичкові рахунки клієнтів).

Одночасно на ту ж суму виконується наступний бухгалтерський запис:

Д-т "Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів" – за особовим рахунком договору з банком – позичальником.

К-т "Рахунок для кореспонденції з активними рахунками при подвійному записі" – на суму відкритої кредитної лінії в інвалюті й гривневому еквіваленті за курсом НБУ на дату її відкриття.

Дані позабалансові рахунки підлягають поточній переоцінці при зміні офіційного курсу НБУ.

Під час видачі першого траншу в рамках відкритої кредитної лінії на цю суму здійснюється запис за позабалансовим рахунком "Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів", у результаті якого позабалансові зобов'язання в іноземній валюті зменшуються, але на ту ж суму виникають вимоги на балансовому рахунку оскільки мова йде про міжбанківську кредитну лінію.

Д-т "Рахунок для кореспонденції з активними рахунками при подвійному записі"

К-т «Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів» – за особовим рахунком договору з банком-позичальником – на суму першого траншу в інвалюті й гривневому еквіваленті за курсом НБУ на дату видачі першого траншу.

Одночасно на балансовому рахунку другого порядку відповідного терміну дії договору (наприклад, 30 днів), відкривається особовий рахунок для обліку наданих коштів, на якому й відображається сума першого траншу:

Д-т "Кредити, надані банком на строк від 8 до 30 днів" - по особовому рахунку позички

К-т "Кореспондентські рахунки в кредитних організаціях-кореспондентах" – за особовим рахунком банку-кореспондента - списання валютних коштів з рахунку "Ностро" банку-кореспондента (якщо банки не мають прямих кореспондентських зв'язків).

Або К-т "Кореспондентські рахунки кредитних організацій-кореспондентів" – за особовим рахунком банку-респондента – зарахування коштів на рахунок "Лоро" банку-позичальника (якщо банк-кредитор веде облік "Лоро" банку-позичальника) – на суму першого траншу в інвалюті й гривневому еквіваленті за курсом НБУ на дату списання (зарахування) валютних коштів.

Видача наступних траншів у межах максимально, установленої угодою суми, відображається на тій же особовому рахунку, відкрито-

му клієнтові на відповідних балансових і позабалансових рахунках. Якщо кредитна лінія використана банком-позичальником повністю, то при видачі останнього траншу особовий рахунок банку-позичальника на позабалансовому рахунку «Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів» закривається, а якщо ні, то, на ньому залишається дебетове сальдо, рівне за величиною "невибраної" частини відкритої кредитної лінії.

При поверненні коштів, наданих у рамках договору про відкриття кредитної лінії, без порушення зобов'язань за договором на балансі банку-кредитора виконуються проводки:

Д-т "Кореспондентські рахунки в кредитних організаціях-кореспондентах" – за особовим рахунком банку-кореспондента – зарахування валютних коштів на рахунок "Ностро" банку-кредитора (якщо банки не мають прямих кореспондентських зв'язків)

Або Д-т "Кореспондентські рахунки кредитних організацій-кореспондентів" – за особовим рахунком банку-респондента – списання валютних коштів з рахунку "Лоро" банку-позичальника (якщо банк-кредитор веде облік "Лоро" банку-позичальника) – на платіжну вимогу банку-кредитора, якщо умовами договору передбачене безакцептне списання коштів з рахунку банку-позичальника, тобто банку-кредиторові дане право дебетувати рахунок "Лоро" банку-респондента.

К-т "Кредити, надані банком на строк від 8 до 30 днів" – за особовим рахунком позички – на суму валютних коштів, що надійшли в погашення кредиту, в інвалюті й гривневому еквіваленті за курсом НБУ на дату зарахування (списання) валютних коштів.

Після закінчення терміну дії договору на відкриття кредитної лінії й при виконанні банком-позичальником зобов'язань за цим договором позабалансовий рахунок "Відкриті кредитні лінії по наданню кредитів" повинен, на наш погляд, закриватися наступною проводкою:

Д-т "Рахунок для кореспонденції з активними рахунками при подвійному записі".

К-т "Відкриті кредитні лінії по наданню кредитів" – за особовим рахунком договору з банком-позичальником на суму договору на відкриття кредитної лінії.

Якщо кредит був наданий (і відповідно погашений) у повній сумі, передбаченій договором, то особовий рахунок банку-позичальника на позабалансовому рахунку «Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів» – буде закритий (при видачі останнього траншу), і значить ніяких додаткових проводок по цьому рахунку вже не виконується.

Якщо кредит був наданий не в повній сумі, то за особовим рахунком клієнта-позичальника на позабалансовому рахунку «Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів» – буде залишатися дебетове сальдо в іноземній валюті, що, повинне списуватися при закінченні терміну дії договору, тобто одночасно із закриттям позабалансового рахунку "Відкриті кредитні лінії по наданню кредитів" і відображається записом:

Д-т "Рахунок для кореспонденції з активними рахунками при подвійному записі".

К-т "Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів" – за особовим рахунком договору з банком-позичальником на суму, що залишилася, невикористаною кредитною лінією в іноземній й гривневому еквіваленті за курсом НБУ на дату закінчення терміну дії договору.

Слід зазначити, що відповідно до характеристики рахунку "Відкриті кредитні лінії по наданню кредитів" він буде закритися після погашення кредиту й закриття кредитного договору, що ж стосується рахунку "Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів", то невикористана сума з рахунку списується після припинення видачі кредиту в рахунок укладеного кредитного договору. Однак нами передбачене закриття цього рахунку після закінчення терміну дії договору й виконання зобов'язань по ньому.

Слід зазначити, що викладений порядок обліку відкритих кредитних ліній ставиться до так званих не поновлюваних кредитних ліній, коли після видачі кредиту в рамках відкритої кредитної лінії і його погашення, відносини між кредитною організацією й клієнтом-позичальником припиняються. На наш погляд, такий порядок вважається з економічного боку найбільш прийнятним. Таким чином, з відповіді на дане питання варто розуміти, що для не поновлюваних кредитних ліній таке відновлення не можливо. Його, на наш погляд, необхідно здійснювати лише у випадку відкриття так званої поновлюваної або револьверної кредитної лінії, коли кредит надається в межах установленого ліміту з урахуванням видач і погашень протягом усього строку, на який відкрита поновлювана кредитна лінія.

У цьому випадку погашена сума, що, одночасно з відображенням на балансових рахунках у встановленому порядку відновлюється на рахунок "Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів" наступною проводкою:

Д-т "Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів".

К-т "Рахунок для кореспонденції з активними рахунками при подвійному записі" – на суму позичкової заборгованості, що погашає,

в інвалюті й гривневому еквіваленті за курсом НБУ на дату погашення.

При невиконанні (неналежному виконанні) зобов'язань по валютному кредиту, наданому в рамках договору про відкриття кредитної лінії, на балансі банку-кредитора повинно здійснюватися перенесення позичкової заборгованості на рахунки простроченої заборгованості за основним боргом.

Висновки. Позабалансові рахунки "Відкриті кредитні лінії по наданню кредитів" й "Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів" можуть закриватися після закінчення терміну дії договору лише за умови повного погашення клієнтом-боржником своїх зобов'язань за договором. А у випадку визнання позичкової заборгованості безнадійної або нереальної для стягнення, позабалансові рахунки "Відкриті кредитні лінії по наданню кредитів" й "Невикористані кредитні лінії по наданню кредитів" будуть закриватися лише при списанні її з балансу банку-кредитора у порядку, встановленому банком.

Список літератури

1. Гражданский кодекс Украины [Текст] : [от 16.01.2003р. –№ 435-IV].
2. О банках и банковской деятельности [Текст] : закон Украины № 2121-111 : [от 07. 12. 2000 р.].
3. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті [Текст] : закон України №185/94-ВР : [от 23. 09. 2004р.].
4. Ржаницына, В. С. Учет и налогообложение операций с иностранными контрагентами [Текст] / В. С. Ржаницына – М. : Бухгалтерский учет, 2009.– 184 с.
5. Емельянова, С. П. Бухгалтерський облік кредитних операцій [Текст] / С. П. Емельянова // Бухгалтерія – 2009 – № 9 (135) – С. 15-17.

Отримано 15.09.2009. ХДУХТ, Харків.

© Л.М. Янчева, О.В. Топорова, А.В. Янчев, 2009.

УДК 657.411

І.О. Белебе́ха, д-р екон. наук, проф.

Г.С. Дергі́льова, канд. екон. наук

**ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ
СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ В ТОВАРИСТВАХ
З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ**

Розглянуто теоретичні, методичні і практичні питання бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю операцій зі статутним капіталом у товариствах з обмеженою відповідальністю.